

**10^ο Σεμινάριο-Συνάντηση για
το Ρεμπέτικο
10th Rebetiko Seminar-meeting**

**Σκύρος 15 έως 22 Ιουλίου 2018
Skyros 15 to 22 July 2018**

**Εισηγήσεις σεμιναρίου
Proceedings of the meeting**

**Συνεργασία: Μουσείο Φαλτάιτς και ΠΕ.Α.Π Δήμου Σκύρου
Collaboration: Museum Faltaits and PE.A.P Skyros**

10^ο Σεμινάριο-Συνάντηση για το Ρεμπέτικο

10th Rebetiko Seminar-meeting

**«Το ρεμπέτικο τραγούδι, ως μία από τις βασικές διαχρονικές
συνιστώσες του αστικού λαϊκού μας πολιτισμού»**

**«The rebetiko song, as one of the main components
of our urban folk culture»**

Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μάνου και Αναστασίας

Φαλτάιτς Folklore Museum "Manos and Anastasia Faltaits"

Σκύρος 15 έως 22 Ιουλίου 2018

Skyros 15 to 22 July 2018

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ

PROCEEDING'S OF THE MEETING

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	4
«Γιάννης Παπαϊωάννου Κίος 1914-Πειραιάς 1972» «με ένα ταξίμι σου ταξιδεύω»	
Γιώργος Μακρής	6
Μια προσέγγιση στους χορούς των εννέα Θανάσης Βλάχος	13
Οι συμμετέχοντες στο 10ο σεμινάριο για το ρεμπέτικο στην Σκύρο 2018	
10th rebetiko seminar participants, Skyros 2018	16
Στιγμιότυπα από το 10ο Σεμινάριο για το ρεμπέτικο και λαϊκό τραγούδι στη Σκύρο	
Highlights of the 10th Seminar on rebetiko and folk song in Skyros.	17
Introduction.....	20
«Giannis Papaioannou, Kios 1914-Piraeus 1972»«... With your taximi. . . I travel»	
George Makris Translation in English by Rika and Nella Vlahou	22
« An approach to dancing the nines» Thanasis Vlahos	27

Εισαγωγή

Αγαπητοί φίλοι και φίλες,

Από 15 μέχρι 22 Ιουλίου 2018 πραγματοποιήθηκε το 10ο Σεμινάριο-Συνάντηση για το ρεμπέτικο τραγούδι στη Σκύρο, στο Λαογραφικό και Εθνολογικό μουσείο «Μάνου και Αναστασίας Φαλτάιτς». Αρωγοί στην προσπάθειά μας αυτή-όπως πάντα- το Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μάνου και Αναστασίας Φαλτάιτς και το ΠΕ.Α.Π του Δήμου Σκύρου που μας καλοδέχονται στους φιλόξενους χώρους τους και αρμενίζουμε όλοι μαζί στο όμορφο ταξίδι της λαϊκής μας μουσικής.

Το Σεμινάριο-Συνάντηση, μαζί με τις παράλληλες και ανοιχτές στο κοινό εκδηλώσεις του είναι ένας θεσμός, ο οποίος ξεπερνά τα όρια της Ελληνικής επικράτειας. Η εμβέλεια του φτάνει μέχρι τη Σουηδία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, την Τουρκία, την Κύπρο, τη Φινλανδία, την Αγγλία, τη Γαλλία, την Ολλανδία, το Ισραήλ κ.λπ. Επί πλέον, έχει καταδείξει την ανάγκη διατήρησης και προβολής του ρεμπέτικου τραγουδιού, ως μιας από τις βασικές διαχρονικές συνιστώσες του αστικού λαϊκού μας πολιτισμού. Η διαχρονική του αξία μπολιάζει με νέα δεδομένα τη μουσική μας, συμβάλλοντας, στη δημιουργία και βελτίωση των νέων μουσικών και της μουσικής τους έκφρασης.

Είναι σημαντικό το γεγονός ότι η αρμόδια διακυβερνητική επιτροπή της UNESCO ενέκρινε την εγγραφή του Ρεμπέτικου στον Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας, μετά από εξέταση του υποβληθέντος φακέλου υποψηφιότητας. Η ομάδα μας, μαζί με άλλους συντελεστές, συνέβαλε στη προσπάθεια του Υπουργείου Πολιτισμού & Αθλητισμού και συγκεκριμένα της αρμόδιας Διεύθυνσης να διαμορφώσει και να υποβάλει έναν άρτιο φάκελο υποψηφιότητας για το ρεμπέτικο. Η αναγνώριση αυτή πιστεύουμε ότι θα βοηθήσει να γίνει γνωστό διεθνώς το ρεμπέτικο ως ένα βιωματικό πλούσιο μουσικό ρεύμα αναδεικνύοντας και τις απλές ενορχηστρώσεις των πρώτων ηχογραφήσεων του, την βασική ρεμπέτικη ορχήστρα και τους επώνυμους και ανώνυμους συντελεστές του, χωρίς μιμητισμούς και συμφωνικές ορχήστρες μακράν από το πνεύμα και την ουσία του ρεμπέτικου.

Τα πρακτικά που έχετε στα χέρια σας αποτελούνται από τις εισηγήσεις και τα δρώμενα που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του.

Η ομαδική μας προσπάθεια βασίζεται στην αγάπη μας για την αστική λαϊκή μας μουσική παράδοση, η οποία μας οπλίζει με κέφι, μεράκι και δύναμη για να ξεπερνάμε πολλές δυσκολίες που παρουσιάζονται. Μαζί με τους φίλους μας, συνεχίζουμε το μουσικό μας ταξίδι, σε πείσμα των άγριων καιρών, με πυξίδα την αγάπη μας για το λαϊκό τραγούδι και τους επώνυμους και ανώνυμους συντελεστές του, οι οποίοι συνέβαλαν στη δημιουργία αυτής της λαϊκής μουσικής.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους που με μεράκι και κέφι εθελοντικά συνέβαλαν στην υλοποίηση του Σεμιναρίου και συγκεκριμένα:

- τον φίλο, μουσικό και δάσκαλο Σπύρο Γκούμα για την πολύπλευρη συμβολή του, όλα αυτά τα χρόνια, στη κοινή προσπάθειά μας.
- το Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μάνου και Αναστασίας Φαλτάιτς και όλη την ομάδα υποστήριξης του για την ζεστή φιλοξενία και βοήθεια που μας παρέχουν
- τον Δήμαρχο Σκύρου κ. Μ. Χατζηγιαννάκη και τους ανθρώπους του ΠΕΑΠ Σκύρου και ιδιαίτερα τον κ. Γιάννη Ελευθεριάδη για την βοήθεια που μας παρέχουν.

- τον κ. Σταμάτη Φτούλη και τη «Ναυτική Εταιρεία Σκύρου» για τη σημαντική έκπτωση που παρείχαν διευκολύνοντας τις μετακινήσεις των συμμετεχόντων στο σεμινάριο.
- τους Σκυριανούς πολίτες που στηρίζουν την προσπάθεια μας με ιδιαίτερες ευχαριστίες στον Νίκο Sikkas και τον Χρήστο Σακκά
- τα μέλη του μουσικού σχήματος των «Παραπεταμένων» Δημήτρη Γκούμα, Φωτεινή Καραμπάμπα, Σοφία Κονταράτου και Γιώργο Χαρατσή.
- τους καλούς φίλους μας και ακούραστους συνεργάτες Ρίκα και Θανάση Βλάχο, Λία Κωνσταντάτου, Τζούλια και Γιάννη Κουνάδη, τον φίλο μουσικό και ερευνητή της λαϊκής μουσικής Νίκο Πολίτη κ.α

Ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους

Ο οργανωτικός υπεύθυνος

Γιώργος Μακρής

«Γιάννης Παπαϊωάννου Κίος 1914-Πειραιάς 1972»

...με ένα ταξίμι σου ταξιδεύω...

Γιώργος Μακρής

Μητσάκης: «...Τότε στα 39 γνώρισα και τον Παπαϊωάννου, κρεμανταλάς, φιγουρατζής, αλλά (με ύφος) καλός άνθρωπος...» Έτσι πρέπει να είναι. Όσα βιβλία και να διάβασα γραμμένα από διάφορους μουσικούς και τραγουδιστές της λαϊκής μας μουσικής πάντα είχαν να πουν μια καλή κουβέντα για τον Γιάννη Παπαϊωάννου, τον «μπάρμπα Γιάννη» της λαϊκής μας μουσικής. Όλοι εμείς είμαστε πολύ τυχεροί γιατί ένα τυχαίο και επικίνδυνο περιστατικό τον έριξε στην αγκαλιά της λαϊκής τέχνης... Ηχητ.1 <https://youtu.be/RQM5eOBtgCM?list=RDRQM5eOBtgCM>

Ο «μπάρμπα Γιάννης» γεννήθηκε στην Κίο της Μικράς Ασίας στις 18 Ιανουαρίου του 1914. Πέθανε στις 3 Αυγούστου 1972 σε αυτοκινητιστικό ατύχημα. 2 χρόνων έχασε τον πατέρα του Παναγιώτη, που ήταν καμαρότος στα καράβια της γραμμής Κωνσταντινούπολη –Μουδανιά-Κίος. Έβγαζε πολλά χρήματα, τα καράβια ήταν λίγα και τα λεφτά πολλά. Έτσι γνωρίστηκαν με την μητέρα του, Χρυσή Βονομπάρτη. Αγαπήθηκαν και παντρεύτηκαν. Νοικοκυρεμένα πράγματα. Κουμάντο έκανε η μάνα. Ο πατέρας έβγαζε χρήματα αλλά τα σπαταλούσε, η μάνα ήταν οικονόμα τα μάζευε και τα επένδυε σε σπίτια και κτήματα. Ο πατέρας του ήτανε και του γλεντιού, γι' αυτό η μάνα τον είχε από κοντά... Μάλιστα κάποια στιγμή από μια παρεξήγηση βρέθηκε στις φοβερές φυλακές της Προύσας, για ένα μικρό χρονικό διάστημα:

Αμπάρες τρίζουνε βαριές
στις φυλακές της Προύσας.
Χίλιοι πεθαίνουν στο λεπτό
χίλιοι μαζί κι' ο Γούσινας.

(ένα παλληκάρι από τα Μουδανιά που σκότωσε ένα Τούρκο που ενοχλούσε τη γυναίκα του).

Με την καταστροφή της Σμύρνης, το 1922, άρχισε η περιπέτεια της προσφυγιάς. Αφού έζησε μικρό παιδί τη φρίκη και το αίμα του ξεριζωμού βρέθηκε μαζί με την μητέρα του, τη γιαγιά του και μερικούς συγγενείς, από τη μεριά της μάνας του στην Ελλάδα. Θυμάται: «Κάναμε μια στάση στη Σαμοθράκη και βγήκαν κάτι λίγοι να γεμίσουν τα βαρέλια με νερό. Όταν τα έφεραν τα βαρέλια στο καράβι και ξεκινήσαμε, το νερό είχε βατράχια. Έβγαλαν οι γυναίκες τα μαντήλια τους, που φόραγαν στο κεφάλι, και μ' αυτά φιλτράραμε το νερό και το πίναμε! Στην συνέχεια πήγαμε στην «Περίσταση» της Θράκης και θυμάμαι ότι μείναμε σε μια εκκλησία.

Λίγο καιρό μετά, μας έδιωξαν κι από κει και μας έφεραν στον Πειραιά, στον Αϊ Γιώργη, στο Κερατσίνι, εκεί που είχαν τους τρελούς. Μας έβαλαν σε κάτι αποθήκες που ήτανε γεμάτες σκουλήκια. Άλλα μαρτύρια. Ποτέ δεν ξεχνιούνται. Μας έκαναν καραντίνα και μας έβαλαν τα ρούχα στον κλίβανο. Οι ντόπιοι μάς έκλεβαν τα ρούχα, ό,τι είχαμε, ακόμα και τα παπούτσια! Ποιος μπορεί να ξεχάσει; Πείνα, δυστυχία, περιφρόνια... Πώς να σου φύγουνε αυτά από το μυαλό;». Από το Κερατσίνι στη Δραπετσώνα σε τσαντίρι, μέχρι που οι θείοι του αγόρασαν ξυλεία και έφτιαξαν παράγκες στις Τζιτζιφιές που τότε είχαν μόνο βούρλα και λασπουριά...Από 14 χρονών στη βιοπάλη. Ψαράς, έτσι γνώρισε αργότερα το Ζέπο, μαραγκός, σε συνεργείο αυτοκινήτων και όπου εύρισκε δουλειά σε οικοδομές. Ζωή χαρισάμενη για τους πρόσφυγες. Φτώχεια, περιφρόνηση, κατατρεγμός, πίκρα και απόγνωση. Κι 'εδώ συντελέστηκε το θαύμα.

Όπως λέει ο «μπάρμπα Γιάννης» ο μεγάλος δάσκαλος ήταν ο Μάρκος, αυτός έκανε πρώτος δίσκο με μπουζούκι στην Ελλάδα. (Οι πρώτες ηχογραφήσεις έγιναν από τον Αθανάσιο Μανέτα: (πρακτικά 5ου Σεμιναρίου για το ρεμπέτικο Σκύρος). Μάρκος, Σπύρος Περιστερής και ο γέρο Μάτσας της ΟΝΤΕΟΝ ήταν οι υπαίτιοι...

Οι ηχογραφήσεις του Μάρκου στην «Columbia» και «Odeon».

Ο Μάρκος Βαμβακάρης ηχογραφεί στην «Columbia» μετά τον Γιώργο Μπάτη και τα τραγούδια «Σου 'χει λάχει» και «Μπάτης ο Δερβίσης», δηλαδή η «Columbia» εμπιστεύεται πρώτα τα τραγούδια του Μπάτη και κατόπιν εκείνα του Βαμβακάρη.

Είχε από μικρός το πάθος του αθλητισμού και της μουσικής. Τότε άρχισε να παίζει ποδόσφαιρο. Ήταν καλός τερματοφύλακας. Η πρώτη ομάδα που έπαιξε ήταν η «Πέρα-Κλουμπ», στις Τζιτζιφιές. Μετά τον πήρε το «Φαληρικό» που αργότερα μετονομάστηκε σε «Εθνικό». Εκεί έπαθε τη ζημιά. Σε ένα παιχνίδι με κάτι ξένους από ένα πολεμικό καράβι, προσπαθώντας να πιάσει τη μπάλα μέσα στην περιοχή του, συγκρούστηκε με ένα θηρίο και έπεσε αναίσθητος. Ήταν άσχημα για πολύ καιρό. Για δουλειά δεν πήγαινε γιατί εκτός από τους αφόρητους πόνους στη μέση του, κατουριότανε απάνω του. Μεγάλη ζημιά. Έμεινε στο κρεβάτι για πολύ καιρό. Η μάνα του σαν τρελή. Μετά από πολλούς καυγάδες συμφώνησαν ότι τέρμα η μπάλα αλλά η μάνα του θα του έπαιρνε μαντολίνο, αν και με βαριά καρδιά. Έτσι κι 'έγινε. Μια γειτονοπούλα, η Ελενίτσα, του έδειξε τα βασικά. Κι' όλοι εμείς είμαστε πολύ τυχεροί γιατί ένα τυχαίο και επικίνδυνο περιστατικό τον έριξε στην αγκαλιά της λαϊκής τέχνης.

Ο Μάρκος κάνει την εμφάνιση του στην «Columbia» με τα τραγούδια «Εφουμέρναμ' ένα βράδυ» και «Ταξίμ Σερφ». Δεν τα κυκλοφόρησε η «Columbia» αρχικά... Στη συνέχεια στην ODEON του Μάτσα κάνει δίσκους το «Καραντουζένη» (Έπρεπε να 'ρχόσουνα βρε μάγκα στον τεκέ μας) και το «Αράπ ζειμπέκικο».

Η ζωή του άλλαξε, όταν μια μέρα άκουσε σε μια ταβέρνα (του Γκινόπουλου στις Τζιτζιφιές) «το μινόρε του τεκέ» του Γιάννη Χαλκιά. Ήταν και μια εποχή που είχε αρχίσει να βγάζει και καλά χρήματα σαν μικρό-εργολάβος σε οικοδομές. Ήταν η πρώτη φορά που άκουγε μπουζούκι. Το ερωτεύτηκε και το υπηρέτησε πιστά μέχρι το τέλος της ζωής του. Παράτησε το μαντολίνο, την κιθάρα και τις καντάδες με την παρέα του και αγόρασε ένα μπουζούκι που το έκρυψε στο σπίτι ενός φίλου του και μελετούσε κρυφά με δάσκαλους γεροντόμαγκες που είχαν μάθει το όργανο στις φυλακές (π.χ. τον Σκριβάνο και τον Σκούρτη). Η μάνα του η κυρά Χρυσή ανένδοτη να δεχτεί ο γιος της να παίζει μπουζούκι, το όργανο των εγκληματιών και φυλακόβιων... Καημένο μπουζούκι ακόμα και σήμερα τι τραβάς και τι πέρασες. Καημένο «ζητιανόξυλο» πόσες φορές δεν σε διέλυσαν με τα χέρια της εξουσίας, κι εσύ εκεί να διαφεντεύεις τον πόνο και τον καημό του λαού... Είσαι μεγάλος νταλγκάς, μπουζούκι.

Στο πάλκο πρώτο-ανέβηκε το 1933. Στη σαραντάχρονη πορεία του έγραψε πάνω από 800 τραγούδια, περιόδευσε σε Ελλάδα και Αμερική και ανέδειξε μια ολόκληρη γενιά καλλιτεχνών, μουσικών και τραγουδιστών. «Η Φαληριώτισσα» «Η Ψαροπούλα», η «μοδιστρούλα», «Βαδίζω και παραμιλώ», «Άνοιξε –Άνοιξε», «σβήσε το φως να κοιμηθούμε», ενδεικτικά μερικά από τα αριστουργήματά του. Κι' όπως είπε και ο Κερομύτης «...ο Γιάννης ήταν ένα μεγάλο παιδί μέχρι τα τελευταία του. Η καρδιά του δεν είχε το ταίρι της. Σαράντα χρόνια είμαστε συνάδελφοι και φίλοι. Ήταν καλός άνδρας, μπεσαλής, φιλότιμος κι 'από τους λίγους συνθέτες. Έπαιζε ταξίμι που σε νταλγκάδιαζε κι όταν τραγούδαγε, σε πείραζε στην καρδιά. Ο Γιάννης καθιέρωσε πρώτος το πρίμο-σεκόντο στους δίσκους...». Κι' όπως είπε ο Παπαϊωάννου «...αυτό το όργανο, το μπουζούκι, που σε ταξιδεύει μερικοί το έκαναν μπαλαρίνα, όπως και το λαϊκό τραγούδι...»

Το πρώτο μεροκάματο το πήρε από τον Μάρκο στην πρώτη συνεργασία τους. Ας προσπαθήσουμε τώρα να κάνουμε μια αφαίρεση και να αναπολήσουμε το περιβάλλον μέσα στο οποίο ο Παπαϊωάννου και πολλοί άλλοι λαϊκοί μουσικοί και τραγουδιστές/στριες βιοπορίστηκαν ως μουσικοί, εξασκώντας παράλληλα την τέχνη τους. Το πλαίσιο της μουσικής ζωής προσδιοριζόταν από το Μεταξικό περιγράμμα μιας δικτατορίας που κράτησε αρκετά χρόνια.

...Μαγαζάτορες μπράβοι και άνθρωποι των πολιτικών, των οποίων οι πράξεις της καθημερινής ζωής τους ήταν δύσκολο να διαχωριστούν από τις άκρως παραβατικές ή νόμιμες δραστηριότητες ... Ήταν αυτή η φοβερή εποχή της κατοχής που οι μουσικοί έπαιζαν για το τσουκάλι, το δικό τους και των οικογενειών τους και στη συνέχεια για μια 15ετία «έπαιζαν για το μεροκάματο του τρόμου». Σταχυολογώ μερικά ονόματα ιδιοκτητών νυχτερινών κέντρων!

- ✓ Οι αδελφοί Κατελάνοι, που πάντα οπλοφορούσαν φανατικοί βασιλικοί και μέλη της φασιστικής οργάνωσης «ΧΙ», σκυλόμαγκες και κουτσαβάκια. Κάποτε από μια παρεξήγηση πήγαν στο «Δάσος», μαγαζί που δούλευε ο Μάρκος με τον Παπαϊωάννου, τον κατέβασαν από το πάλκο και του είπαν «Μωρή πουτάνα Συριανή μας έγραψες στα αρχίδια σου, αλλά τώρα θα στα δώσουμε να τα φας».
- ✓ Ο Χαράλαμπος Μπουχός από το Μενίδι. Μπράβος πολιτικού με 20 χρόνια φυλακή και με τρεις καταδίκες σε ισόβια.
- ✓ Ο Βασίλης Πετρόπουλος, ένας αιμοβόρος ιδιοκτήτης νυχτερινού μαγαζιού με πολλά εγκλήματα στο ενεργητικό του
- ✓ Ο Χειλάς που είχε την «Τριάνα» στη Λεωφ. Συγγρού, χρόνια στην Αμερική, συνεργάτης του Αλ Καπόνε με 9 χρόνια φυλακή στο Σινγκ-Σινγκ.
- ✓ Ο δοσίλογος Κέρκυρας στη Θεσσαλονίκη. Τον βρήκαν δολοφονημένο μετά την κατοχή, μαζί με τον γιο του, έξω από το μαγαζί τους.
- ✓ Ο Αντώνης Βλάχος, τσιράκι πολιτικού. Από το μαγαζί του, το “Δάσος” στο Βοτανικό, από το 1936 μέχρι το 1940 πέρασαν οι μέντορες της λαϊκής μας μουσικής. Ο Αντώνης Βλάχος δεν δίστασε να σακατέψει στο ξύλο τον Νίκο Μάθεση (τρελάκια), να χαστουκίσει τον Γιώργο Μπάτη, να κουφάνει από το ένα αυτί τον Απόστολο Χατζηχρήστο και να απειλήσει παράλληλα με τη ζωή του τον Δημήτρη Γκόγκο (Μπαγιαντέρα).

Ο Γιάννης Παπαϊωάννου είχε μια προνομιακή κοινωνική και καλλιτεχνική σχέση με τον Βασίλη Τσιτσάνη. Ήταν φίλοι, συνεργάτες και κουμπάροι. Μόνο τα ταξίδια τους στην Αμερική τους χώριζαν. Είχαν πολλές συνεργασίες μαζί στα μαγαζιά στις Τζιτζιφιές και στο «Χάραμα» της Καισαριανής. Όπως έλεγε «εμείς οι παλιοί το έχουμε όλο το πακέτο της λαϊκής μουσικής ... οι νέοι έχουν λίγο». Πώς να μην έχεις το πακέτο όταν ο πρώτος που σε εμπιστεύθηκε και σου 'έδωσε το πρώτο σου μεροκάματο είναι ο Μάρκος Βαμβακάρης με τον οποίο είχες τη τύχη να ξανά-συνεργαστείς λίγο πριν το θάνατο και των δυο τους...το 1968 στον «ξενύχτη» παρέα με τους Μάρκο, Στράτο και Λαύκα.

Ένα μικρό οδοιπορικό στην δισκογραφία του Γιάννη Παπαϊωάννου

Ο Πειραιάς και η Φαληριώτισσα

Είναι χαρακτηριστικές οι περιγραφές του Παπαϊωάννου στην αυτοβιογραφία του για το τι εξέφραζε το μπουζούκι εκείνα τα χρόνια, αλλά και ποιοι το έπαιζαν. Κουτσαβάκηδες και νταήδες, αλλά και εύποροι μερακλήδες και καλοί μάγκες. Χαρακτηριστικοί τύποι του Πειραιά που λες και ξεπηδάνε από παλιό μυθιστόρημα (Κ. Φαλτάιτς «Ο άλλος κόσμος») που ηθογραφεί την κατάσταση, όπως διαμορφωνόταν στο λιμάνι και τις πόλεις, μετά το 1922. Όταν το χασίσι μαλάκωνε στιγμιαία τους πόνους και τα βάσανα της φτώχειας και συνόδευε τα γούστα της εποχής στους τεκέδες και στα πρώτα στέκια του ρεμπέτικου, με τον Μάρκο και την κομπανία του να υμνούν το σινάφι τους και τις συνήθειες του. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον ο Γιάννης Παπαϊωάννου μυήθηκε στο μπουζούκι, φέρνοντας, όμως, στο ρεμπέτικο και την αύρα της θάλασσας, μαζί με τη γλυκιά αίσθηση από τις παλιές καντάδες του με τα μαντολίνα και τις κιθάρες. Ο πρώτος δίσκος του, το 1937, είχε άμεσα την επιρροή από τον οργανικό δίσκο του Χαλικιά «Το μινόρε της Αυγής» ηχογραφημένου στην Αμερική και από τις κιθαριστικές και μαντολινίστικες καντάδες και ήταν το οργανικό «Σέρβικο Σμυρναϊκό» Ηχητ. 2: <https://youtu.be/EiZrTAncXNO> από τη μια πλευρά και τη «Φαληριώτισσα» από την άλλη. «Η Φαληριώτισσα» από τ'35, χωρίς να έχει γίνει δίσκος, τραγουδιόταν στις γειτονιές του Πειραιά, για να ηχογραφηθεί με τη προτροπή του «ελαφρού» μουσικού και στιχουργού Ευάγγελου Γρυπάρη, ο οποίος πήγε τον Παπαϊωάννου στην «Odeon» και ως αντάλλαγμα πήρε τα μισά ποσοστά από το τραγούδι! Ηχητ.3: <https://www.youtube.com/watch?v=IO-T7fd4WYs> (Παπαϊωάννου-Σωφρονίου).

Η «Φαληριώτισσα» φωνογραφήθηκε με τον Γιάννη Παπαϊωάννου και τη μουσική επιμέλεια του Σπύρου Περιστερή, και η επιτυχία της οδήγησε την «Columbia» στο να την κυκλοφορήσει κι εκείνη με εκτελεστή τον Στράτο Παγιουμτζή και την επιμέλεια του Παναγιώτη Τούντα Ηχητ. 4: <https://youtu.be/gxJCSi6X324> (Στράτος, Παναγιώτης Χρυσίνης). Ακολούθησαν τα «Η μοδιστρούλα (Ξανθιά μικρούλα)», « Όταν δω τα δυο σου μάτια (Ραντεβού σαν περιμένω» το 1937 Ηχητ. 5: https://youtu.be/c9kDXekb_VQ 1η εκτέλεση), «Σούχα χαρίσει την καρδιά», το «Βαδίζω και παραμιλώ και η «Βαγγελίτσα», που τον καθιέρωσαν σε συνθέτη πρώτης γραμμής.

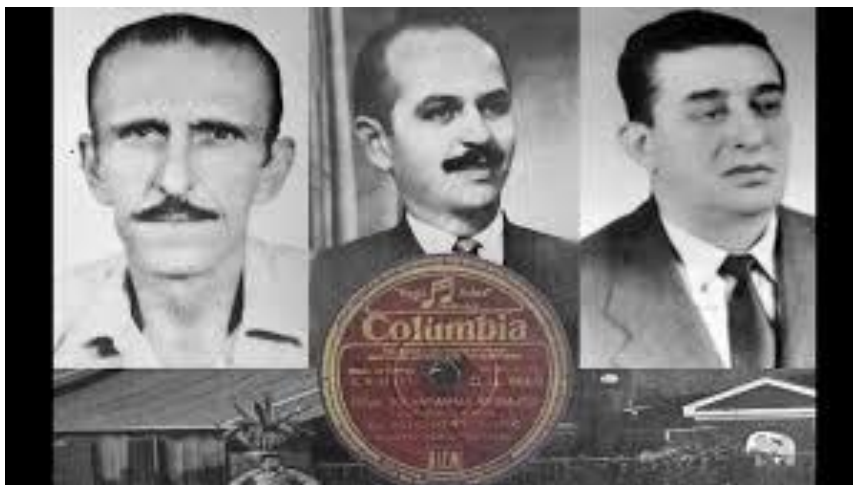
Για τη «Φαληριώτισσα» ο παλιός μπουζουξής Ηλίας Ποτοσίδης αναφέρει «Θυμάμαι την ταβέρνα του μπαρμπα-Γιώργη που δίπλα ήταν χασάπικο που το είχε ο Βασίλης Βάζος, αδελφός του ποδοσφαιριστή του Ολυμπιακού Γιάννη Βάζου. Στο χασάπικο του Βάζου δούλευε ο κουνιάδος του Γιάννη Βάζου, ο Χρήστος. Αυτός έγραψε τα πρώτα λόγια της «Φαληριώτισσας», δηλαδή το «Σουρωμένος θ' αρθώ πάλι στην παλιά μας γειτονιά». Θυμάμαι ότι τα λόγια αυτά τα έγραψε πάνω σ' ένα χασαπόχαρτο και μετά ο Γιάννης Παπαϊωάννου το συμπλήρωσε».

Με τη Μεταξική λογοκρισία, για πρώτη φορά, εκτός από τη στιχομυθία των τραγουδιών μπαίνει στο στόχαστρο και η μουσική τους. Τα ημιτόνια και η ανατολική ασυγκέραστη κλίμακα. Άμεσος σκοπός η κατάργηση της μουσικής των προσφύγων με τα σαντουροβιόλια και τους αμανέδες, ή η περιθωριοποίησή τους, γεγονός που επετεύχθη. Αμφιβάλλω αν κάτι ανάλογο έχει συμβεί πουθενά αλλού στον κόσμο. Πάντως, από αυτή την περίοδο και μετά, το ρεμπέτικο ή λαϊκό τραγούδι στηρίχτηκε περισσότερο στις δυτικές αρμονίες, τα μινόρε και τα ματζόρε. Τα καραντουζένια και τα παλιά κουρδίσματα των μπουζουκιών άλλαξαν, εν πολλοίς.

Το 1943 άνοιξε δικό του μαγαζί στο Μοσχάτο και γνωρίστηκε με την Ευδοξία Καμπούρη, με την οποία παντρεύτηκε στις αρχές του 1944 και απόκτησαν τρία παιδιά, τον Παναγιώτη, τον Αντώνη (είναι επίσης τραγουδιστής και μουσικός) και τη Χρυσούλα. Τότε γνωρίστηκε με τον Οδυσσέα Μοσχονά. Τον βασικό ερμηνευτή των τραγουδιών του στη μεταπολεμική περίοδο.

Η προπολεμική εποχή είχε έντονο το εκφραστικό στοιχείο της φωνής του Γιάννη Παπαϊωάννου, στις εξαιρετικές διφωνίες με τον Απόστολο Χατζηχρήστο και τον Γιάννη Κωνσταντινίδη ή Μακαρόνα. Οι τρεις τους ερμηνεύσαν τα περισσότερα από τα 36 τραγούδια που ηχογράφησε από το 1937 έως το 1941.

Οδυσσέας Μοσχονάς.

Ηχητ. 6: <https://youtu.be/-hfsqeWcE9o> (1η εκτέλεση «Εσύ θα μετανιώσεις» 1949 Μοσχονάς, Ευγενικός)

«Μια μέρα, κατοχή ήτανε, έρχεται ο Χατζηηρήστος και μου λέει να πάμε σ' ένα μαγαζί, στο «Περοκέ» από κάτω «Χαβάη», που είχε ανοίξει ο Κατελάνος. Εκεί μέσα ήτανε πολλοί ρεμπέτες μουσικοί, Παπαϊωάννου, Χατζηηρήστος, Γενίτσαρης, Κερομύτης, εγώ, ο Ποτοσίδης κ.ά. Εκεί γνώρισα τον Παπαϊωάννου. Συνθέτης καλός, συνάδελφος καλός, μα πάνω απ' όλα ήταν η μεγάλη, η πολύ μεγάλη καρδιά του. Μόλις μ' άκουσε και τραγούδαγα μου λέει «Μοσχονά, είσαι πολύ καλός τραγουδιστής κι όταν ανοίξουνε το εργοστάσιο δίσκων θα κάνουμε καλή συνεργασία οι δυο μας, θα τραγουδάς τα τραγούδια μου». Κι έτσι έγινε. Μετά πιάσαμε δουλειά σ' ένα μαγαζί στις Τζιτζιφιές, που το είχε ο Τοτόμης. Ένα πρωί ξυπνήσαμε από τα πολυβόλα, χάλαγε ο κόσμος, ο Γιάννης λέει «οι Γερμανοί κυκλώσανε τον συνοικισμό και βαράνε». Είχανε σκοτώσει και δυο-τρία παιδιά. Παίρνουμε μια κιθάρα από το σπίτι του Παπαϊωάννου και μου λέει να περάσουμε μέσα από τον Ιππόδρομο για να βγούμε απέναντι στον δρόμο. Έτσι καταφέραμε και γλυτώσαμε φτηνά, γιατί ο Ιππόδρομος ήταν γεμάτος νάρκες. Πέσαμε μέσα σε κάτι άχυρα και μετά με τα πόδια φτάσαμε μέχρι το Χασάνι. Άσχημες μέρες εκείνες της κατοχής, όπου δουλεύαμε υπήρχε πάντα ο φόβος, αλλά το κυριότερο είναι ότι δουλεύαμε όπου βρίσκαμε φαί. Μόλις φύγανε οι Γερμανοί και ήρθε σιγά-σιγά η απελευθέρωση ξανάρχισαν οι δουλειές, και στις Τζιτζιφιές άνοιξε το περίφημο κέντρο του Καλαματιανού. Εκεί παίζαμε με μεγάλο συγκρότημα, Παπαϊωάννου, Μάρκος, εγώ, ο Καπλάνης, ο Μπάτης, αργότερα ο Τσιτσάνης και άλλοι. Όλο το στράτευμα του ρεμπέτικου πέρασε από του Καλαματιανού το μαγαζί, που τον σκοτώσανε τότες το 1948-49. Μόλις πηγαίναμε το βράδυ για δουλειά ήτανε δύο χιλιάδες άνθρωποι εκεί να μας ακούνε και να μας χειροκροτούν, τέτοιες δόξες κανείς δεν θα τις γνωρίσει. Μετά από λίγο ήρθε ένας φίλος του Χειλά και πρότεινε στον Παπαϊωάννου να πάμε εκεί για δουλειά. Το μαγαζί του δεν λεγότανε «Τριάνα», αλλά «Το Παραμύθι». Ο Παπαϊωάννου το έκανε «Τριάνα». Και τι κόσμος δεν πέρασε απ' εκεί. Χιλιάδες άνθρωποι από την άκρη του κόσμου έρχονταν στην «Τριάνα» να μας ακούσουνε. Υπήρχαν κι άλλα μαγαζιά, δε λέω ονόματα, εκεί τριγύρω ή αλλού, αλλά δεν δούλευαν. Το μαγαζί του Χειλά, για πολλά χρόνια, ερχόταν πρώτο στον κόσμο. [...] Ένα βράδυ εκεί στην «Τριάνα», όπως παίζαμε στο πάλκο, έκανα παράπονα εγώ για τον Χειλά επειδή δεν με ικανοποιούσε στο μεροκάματο κι έλεγα στους άλλους μουσικούς ότι θα πάρω τις βαλίτσες μου και θα γίνω λαγός. Το είπα πολλές φορές μέχρι το πρωί αυτό, το «θα πάρω τις βαλίτσες μου»... Ξαφνικά βλέπω τον Παπαϊωάννου να γράφει πίσω στο πακέτο με τα τσιγάρα κάτι. Τον ρώτησα και μου είπε ότι έγραψε τη λέξη «βαλίτσες». Έγραψε το θέμα ενός τραγουδιού, τον τίτλο, το παράγγειλε του Μάνεση κι εκείνος έγραψε τους στίχους. Το τραγούδησε ο Καζαντζίδης, ήταν το πρώτο του τραγούδι σουξέ, οι «βαλίτσες», αυτό του άνοιξε τον δρόμο κι έγινε ο «Καζαντζίδης», είχε προηγηθεί η προηγούμενη απόπειρα του Καζαντζίδη με το τραγούδι του Απ. Καλδάρια «για μπάνιο πάω».

ΜΠΟΥΖΟΥΚΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΖΟΥΚΙΣΤΕΣ!!!
Το συγκρότημα του Καλαματιανού (Τζιτζιφιές 1948) : Κερομούτης , Χατζηχρήστος , Μητσάκης , Παπαϊωάννου , Μανιάλης , Περιστέρης , Αργύρης Βαμβακάρης , Μάρκος , Ποσειδών , Ρούκουνας , άγνωστος πιανίστας και Κασσιμάτης. (Στο συγκρότημα αυτό έπαιξε και ο Τοσιτσάνης)

Οι σημαντικότερες συνεργασίες του με στιχουργούς ήταν αυτές με τον σπουδαιότερο λαϊκό στιχουργό της πρώτης εποχής, Χαράλαμπο Βασιλειάδη ή «Τσάντα» και τον επίσης σημαντικό στιχουργό και εκδότη του περιοδικού «Καινούργιο και Μοντέρνο Τραγούδι» Κώστα Μάνεση. Με αυτούς έγραψε μερικά από τα ωραιότερα τραγούδια του. Σποραδικά συνεργάστηκε με τον Γ. Φωτίδα, τον Αλ. Αγγελόπουλο, την Ευτ. Παπαγιαννοπούλου κ.α.

Μετά του «Χειλά» έπαιξε στις Τζιτζιφιές με την Σωτηρία Μπέλλου, η οποία μαζί με τον Μοσχονά και τον Στελλάκη Περπινιάδη υπήρξαν οι βασικοί εκτελεστές των μεταπολεμικών τραγουδιών του, μέχρι το 1951. Το 1952 συνεργάστηκε με τον Τσιτσάνη, αλλά και τη Ρένα Ντάλια. Την ίδια χρονιά έφυγε στην Κωνσταντινούπολη και γυρίζοντας έπαιξε μια σεζόν στου «Μαργωμένου». Το 1953 έφυγε στην Αμερική. Ήταν ο πρώτος μεγάλος μπουζουξής από την Ελλάδα που πήγε στην Αμερική.

Κάτω απ' τους ουρανοξύστες.

Η δεκαετία του 50 έχει έντονο το σινεμασκόπ, το τεχνικολόρ και το άρωμα του αμερικάνικου ονείρου, διεθνώς. Η Αμερική υπήρξε ελκυστική υπόθεση και για τους λαϊκούς καλλιτέχνες από την Ελλάδα. Ελέω ομογένειας, αφού υπήρχε εκεί οργανωμένος ελληνισμός με δική του κουλτούρα, καλλιτεχνικές και φιλολογικές ανησυχίες. Όλα, όμως, συνέτειναν στο πνεύμα διατήρησης του τρίτου δρόμου των ελληνοαμερικανικών χαρακτηριστικών. Ο Παπαϊωάννου πήγε στην Αμερική κάμποσες φορές. Πρώτη φορά το 1953, οπότε και άνοιξε τον δρόμο της φυγής στο όνειρο που έγινε εφιάλτης για τους λαϊκούς μουσικούς και, κυρίως, για το λαϊκό τραγούδι, μιας και τον ακολούθησαν σημαντικά στελέχη του όπως ο Κώστας Καπλάνης, ο Γιάννης Τατασόπουλος, ο Μανώλης Χιώτης, ο Σταύρος Τζουανάκος, ο Τάκης Μπίνης, ο Γιάννης Σταματιού ή «Σπόρος», ο Δημήτρης Στεργίου ή «Μπέμπης», ο Γιαννάκης Αγγέλου και πάρα πολλοί άλλοι. Δεύτερη φορά πήγε το 1956, και ακόμη γύρω στο 1960 και, τέλος, στα 1967. Στις δύο πρώτες επισκέψεις του είχε παρτενέρ τη Ρένα Ντάλια, με την οποία έκαναν και πολλές ηχογραφήσεις, ενώ γνωρίστηκε με τον Θρυλικό μπουζουξή Τζακ Γρηγορίου ή Χαλκιά και τους τραγουδιστές της ομογένειας Τζιμ Αποστόλου και Αξιώτη Κεχαγιά. Σε κάποιες από τις ηχογραφήσεις αυτές χρησιμοποίησε και μαντολίνο δίνοντας έναν κανταδόρικο, αναμνηστικό των νεανικών του χρόνων, τόνο. Η εμπειρία του από τον Νέο Κόσμο βρήκε την έκφρασή της και στο τραγούδι Ηχητ. 7: <https://youtu.be/ed21J5-2hH4> (Εξησα στην Αμέρিকা, Παπαϊωάννου- Καλλέργης 1957)

Έζησα στην Αμέρिका σ' ουρανοξύστες πλάι,
κ' είδα για πρώτη μου φορά την τύχη να γελάει
Δολάρια μου χάρισε κι όμως εγώ πονούσα,
κάθε στιγμή σε σέβανε Αθήνα τριγυρούσα

Ηχητ. 8: Η ακόμη το «Χόλυγουντ» το 1961 https://youtu.be/rJbC1D_gXBE (Π.Πάνου, Αντ. Κλειδωνάρης)

Είσαι μαγεμένη χώρα το φωνάζω κάθε ώρα Hollywood,
έχεις όμορφα κορίτσια όλο νάζια και καπρίτσια very good
Hollywood, Hollywood, Hollywood είσαι ωραίο, είσαι φίνο, είσαι good.
Έχεις κι ένα παραπάνω, τις πενιές Παπαϊωάννου, Hollywood,
κι όσοι θέλουν να γλεντήσουν τις πενιές σου
θα ζητήσουν very good.

Οι πενιές του Παπαϊωάννου αποτελούν τη βασική αναφορά εκατοντάδων μπουζουξήδων τα τελευταία 50-60 χρόνια, μαζί με αυτές του Τσιτσάνη, του Χιώτη, του Μητσάκη και των μεγάλων δεξιoteχνών της δεκαετίας του '50. Τα ταξίμια, όμως, του μπάρμπα-Γιάννη είναι μοναδικά, πραγματική σπουδή για το όργανο και τον χαρακτήρα του. Μαζί με τον Τσιτσάνη έγραψαν τα καλύτερα οργανικά κι ας υπήρχαν άλλοι μεγαλύτεροι δεξιoteχνες. Η πενιά και τα δάχτυλά του πάνω στην ταστιέρα του οργάνου έγραψαν ιστορία, όπως έγραψαν και τα τραγούδια του, στη δισκογραφία και στη συνείδηση μας. Ως συνθέτης κατάφερε να ενώσει το ύφος της καντάδας και του θαλασσινού αλέγκρο με την αδρότητα του ρεμπέτικου, γράφοντας μνημειώδη τραγούδια. Κατά τον Μπαγιαντέρα, τον Κερομύτη και πολλούς ακόμη συνοδοιπόρους του, ήταν «η ψυχή του ρεμπέτικου» και αυτό δεν περιορίζεται αυστηρά στον χαρακτήρα του και στη συμπεριφορά του αλλά διαπερνά τη μουσική του ως απόλυτη αυθεντική έκφραση των όσων του αναγνώριζαν οι συνάδελφοί του.

Εκτός από σπουδαίος λαϊκός συνθέτης και μπουζουξής, με μεγάλη δύναμη στα ταξίμια, υπήρξε και από τους εκφραστικότερους τραγουδιστές. Στη δεκαετία του 60, αν και σε περίοδο ύφεσης, τραγούδησε με μοναδικό τρόπο το «Πέντε Έλληνες στον Άδη» και το «Βγήκε ο Χάρος να ψαρέψει», αποδεικνύοντας πως το ρεμπέτικο δεν συνάδει με τις γυαλιστερές, στρογγυλεμένες φωνές, αλλά έχει τα δικά του όπλα, δυναμική και έκφραση που διέθεταν ο Μάρκος και ο Παπαϊωάννου και λιγοστοί ακόμη της γενιάς τους που διασώθηκαν στα νεότερα χρόνια.

σε ευχαριστούμε για ό,τι μας άφησες μπάρμπα Γιάννη . . .

Μια προσέγγιση στους χορούς των εννέα

Θανάσης Βλάχος

Τα εννέα (9/8, 9/4) είναι ο βασικός ρυθμός του ρεμπέτικου. Ιδιαίτερα το ζεϊμπέκικο είναι η ψυχή του ρεμπέτικου. Είναι ένας πολύ προσωπικός χορός, οπότε δεν υπάρχουν συγκεκριμένα βήματα και ακόμα περισσότερο σύνορα στην συναισθηματική έκφραση. Όταν χορεύεις, τη μια στιγμή γειώνεσαι στο έδαφος και την άλλη πετάς στον αέρα.

Όταν αποφάσισα να έχω μια σοβαρή προσέγγιση στους χορούς των 9, ήταν προφανές σε μένα ότι θα έπρεπε ν' αρχίσω από τους κλασσικούς του πειραιώτικου ρεμπέτικου. Έτσι έκανα ένα μικρό κατάλογο από πέντε τραγούδια (σύμφωνα με τις γνώσεις μου και την πείρα μου) πράγμα που ήταν μια καλή αρχή για μένα για να χορέψω στους ρυθμούς των εννιά. Τους έδωσα μάλιστα και ονόματα.

- ✓ **Το βασικό:** «Ο θερμαστής» <https://youtu.be/Z2C3nvpZwOA>
- ✓ **Το απαραίτητο:** «Γυφτοπούλα» <https://youtu.be/-f0sFUmAS6M>
- ✓ **Το κλασσικό:** «Τα δυο σου χέρια πήρανε» <https://www.youtube.com/watch?v=tJvIaBer-o8>
- ✓ **Το αθάνατο:** «Η άτακτη» <https://youtu.be/thVzGTL0VzY>
- ✓ **Το πάντοτε επίκαιρο:** «Τα λεμονάδικα» <https://youtu.be/lkotE1irPP8>

Χρειάζεσαι την επαφή με τη μητέρα γη, χτυπάς το έδαφος με τα πόδια σου και εκφράζεις τα συναισθήματά σου, μετά ανοίγεις τα χέρια σου σαν φτερά και πετάς κάνοντας μικρές στροφές. Μπορείς να χορέψεις σε περιορισμένο χώρο μακριά από κόσμο ή μπορείς να χορέψεις στον περιορισμένο χώρο ενός καπηλειού.

Είναι αξιοσημείωτο ότι υπήρξαν γυναίκες που δεν έμεναν ακίνητες, όταν τραγουδούσαν, αλλά χόρευαν επίσης, όπως η Ρόζα Εσκενάζυ. Το ζεϊμπέκικο στην Τουρκία χορεύεται διαφορετικά από αυτό που χορεύεται στην Ελλάδα, αλλά υπάρχουν και κάποιες ομοιότητες.

Μπορείς επίσης να χορέψεις με κουτσαβάκι ύφος, κάπως σαν να θες να εντυπωσιάσεις. Ταιριάζει επίσης όταν κάποιος έχει βαριά διάθεση ή μπορεί επίσης να χορέψεις ελεύθερα σαν περιπλάνηση. Οι κινήσεις σου μπορούν να είναι πιο συγκεκριμένες ή πιο δυναμικές ή μεγαλοπρεπείς.

Στις σύγχρονες συναυλίες, σε κάποια ιδιαίτερη στιγμή, ο τραγουδιστής χορεύει για να εκφράσει προσωπικά συναισθήματα. Όπως προαναφέραμε το ζεϊμπέκικο είναι ένας πολύ προσωπικός χορός, με ελευθερία έκφρασης και όχι συγκεκριμένα βήματα.

Αν είναι να χαθώ, θέλω να γίνει τώρα,
τώρα που φτάνει στο στόμα μου βρисиά
και το κορμί μου γίνεται του θανάτου ενδοχώρα,
μ' ένα ζεϊμπέκικο του Μάρκου απ' τα βαριά,
καρφώνει βήματα, στριφογυρνά με φόρα,
αν είναι να χαθώ θέλω να γίνει τώρα

Μια κλασική στάση για το ζεϊμπέκικο

Ο αετός, ο ζεϊμπέκης των ουρανών. Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλά τραγούδια για αετούς, ειδικά στα ζεϊμπέκικα, αλλά και στα δημοτικά. Επίσης και στην Τουρκία υπάρχει τούρκικο ζεϊμπέκικο ονομαζόμενο **Kartal Dansi**, ο χορός του αετού.

Και τώρα ένα συμβάν μεταξύ δύο αετών. Ένας αρσενικός αετός εισβάλλει στην περιοχή μιας αετίνας που ταΐζει τους νεαρούς αετούς της και η αετίνα επιτίθεται. Κάθε αετός προσπαθεί να κερδίσει ύψος για να έχει ευνοϊκή θέση στην θανάσιμη συμπλοκή τους. Το αποτέλεσμα μοιάζει με έναν επικίνδυνο απτάλικο χορό που ευτυχώς τελειώνει σε μια απαλή προσγείωση. Η μουσική που επέλεξα είναι από ένα τραγούδι του Μάρκου: “ Μάνα μου με σκοτώσανε, δυο μαχαιριές μου δώσανε, αυτοί που με ζηλεύουνε και το κακό μου θέλουνε “.

Από καιρού εις καιρό, όταν βρίσκομαι μόνος μου, χορεύω κάποια από αυτά τα παλιά τραγούδια και πάντοτε διερωτώμαι, πώς θα τα χόρευε ο Μπάτης ή ο Μάρκος, τι παρατηρήσεις θα έκανε ο Χατζηχρήστος ή ο Παπάζογλου,

.....κι' έτσι συνεχίζω, διερωτώμαι και συνεχίζω και διερωτώμαι κ.ο.κ, κ.ο.κ, κ.ο.κ

**Οι συμμετέχοντες στο 10ο σεμινάριο για το ρεμπέτικο στην
Σκύρο 2018**

10th rebetiko seminar participants, Skyros 2018

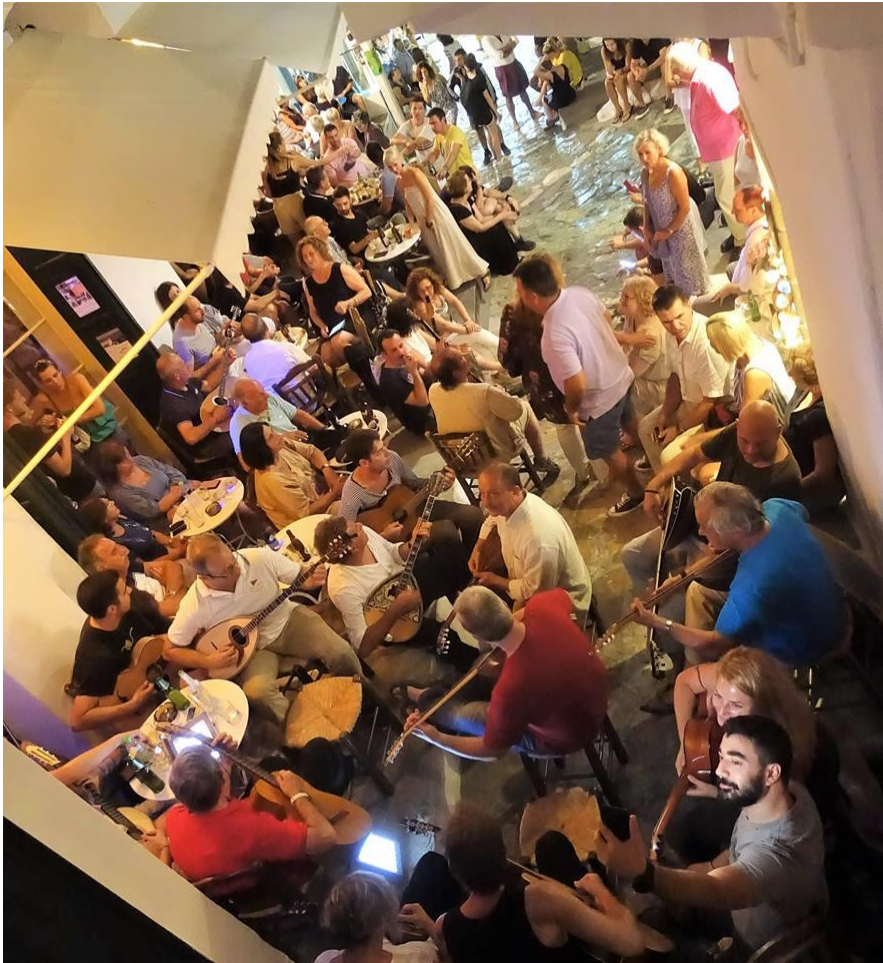

Στιγμιότυπα από το 10ο Σεμινάριο για το ρεμπέτικο και λαϊκό τραγούδι στη Σκύρο.

Highlights of the 10th Seminar on rebetiko and folk song in Skyros.

Introduction

Dear friends

The 10th Seminar-Meeting for the rebetiko song in Skyros was held from 15 to 22 July 2018 at the Folklore Museum "Manos and Anastasia Faltaits" with the support - as always - of the Folklore and Ethnological Museum of Manos and Anastasia Faltaits and the Cultural Centre of the Municipality of Skyros. They welcome us in their hospitable places and we all share together in the beautiful journey of our folk music.

The seminar-meeting, together with the parallel and open to the public events is an institution, which exceeds the limits of the Greek territory. Its scope extends to Sweden, Belgium, Luxembourg, Turkey, Cyprus, Finland, England, France, the Netherlands, Israel, etc. Moreover, it has demonstrated the need to preserve and promote the rebetiko song as one of the main diachronic components of our urban civilization. Its timeless value brings new data to our music, contributing to the creation and improvement of new musicians and their musical expression.

It is important that the competent intergovernmental committee of UNESCO approved the registration of Rebetiko in the List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity after examining the submitted application file. Our team, along with other collaborators, contributed to the effort of the Ministry of Culture and Sport, and in particular the relevant department, to design and submit a sufficient application file for rebetiko.

This recognition will help rebetiko become known internationally as an experiential rich musical stream, highlighting the simple orchestrations of his first recordings, the basic rebetiko orchestra and his eponymous and anonymous performers, without imitations and symphonic orchestras far from the spirit and the essence of rebetiko.

The minutes you have in your hands consist of the presentations and events that took place during the seminar.

Our team effort is based on our love for our folk musical tradition, which empowers us with enthusiasm, passion and power to overcome many difficulties that are presented.

Together with our friends, we continue our musical journey, in spite of the wild times having compass our love for folk song and the famous and anonymous contributors, who helped for the creation of this popular music.

I would like to thank all those who with love and enthusiasm contributed to the realization of the seminar, namely:

- The friend, musician and teacher Spyros Goumas for his multifaceted contribution all these years in our common effort.
- The Folklore and Ethnological Museum of Manos and Anastasia Faltaits and all its support team for the warm hospitality and help that provide us.
- The Mayor of Skyros Mr. M. Chatzigiannakis and the staff of the Cultural Center of Skyros (PEAP) and especially John Elefteriadis for the help they provided us.
- Mr. Stamatias Ftoulis and "Skyros Shipping Company" for the significant discount provided to the participants of the seminar in order to facilitate their transportation.
- The citizens of Skyros who support our efforts with particular reference to Nikos Sikkes and Christos Sakkas.

- The members of the ensemble “Parapetameni-Neglected ones” Dimitris Goumas, George Haratsis, Photini Karababa and Sophia Kontaratou.
- Our good friends and tireless collaborators Rika and Thanasis Vlachos, Lia Konstantatou, Julia and Giannis Kounadis, our friend, musician and researcher of folk music Nikos Politis etc

A great thank to all

Responsible for the organization

George Makris

«Giannis Papaioannou, Kios 1914-Piraeus 1972»

«...With your taximi... I travel»

George Makris

Translation in English by Rika and Nella Vlahou

Giannis Papaioannou was born in Kios, in Asia Minor in the 18th of January in 1914 and he died the 3rd of August in 1972, in a car crash. He lost his father, Panagiotis, when Papaioannou was 2 years old. Panagiotis was a steward on the ships of Constantinople-Moudania-Kios line. He fell in love and got married with Chrisi Vonobarti. Although he earned a lot from his work, he was always wasteful of money, while his wife was the housekeeper of the family trying to save and invest the money in property and estate. She was also kept an eye on her husband because he was quite a big reveler. Actually, because of that, he got involved in a quarrel and he ended up for a short while in the dreadful prison of Proussa. Aud.1 <https://youtu.be/RQM5eOBtgCM?list=RDRQM5eOBtgCM>

In 1922, after the Catastrophe of Smyrna, the big adventure of the refugees began. Having experienced the devastation and the horror of being uprooted, Giannis Papaioannou finds himself with his mother, grandmother and some other relatives in Greece. As he says: "We stopped in Samothraki island for a while to fill the barrels with water, but the water was full of frogs. The women took out their scarves to use them to filter the water in order to drink it. We stayed for a while in a church in Thrace, but in a short time they moved us to Keratsini, in Piraeus. The warehouses we lived in, were full of worms. We were put into quarantine and they put our clothes in the oven. The natives stole our clothes, all our belongings, even our shoes. How could one forget? Hunger, distress contempt...how could one's mind erase such suffering?

After Keratsini we went to Drapetsona. We lived in tents until my uncles bought some timber to make a few shacks to live in, in Tzitzifies, a muddy and marshy area". Papaioannou started working when he was 14 years old and he struggled a lot to earn a living. He worked as a carpenter, as a fisherman, (and there he met Zeppos). He also worked in garages and constructions. Harsh life...poverty, persecution, sorrow, despair. And it was there where the miracle began...

Giannis Papaioannou was always keen on music and sports. He started playing football. He was a very good goal-keeper. His first team was 'Pera-Kloub' and after that he played in 'Faliriko', the team that later on was renamed 'Ethnicos'. During a play towards a navy team, in his attempt to control the ball he collided with a huge player of the opposite team and he fell unconscious. The injury was severe and his condition was serious for a long time. It was impossible to go to work because apart from the unbearable pains he could not control his urine. He stayed in bed for a long time. His mother went insane. They had huge arguments but they finally agreed that Giannis Papaioannou should quit football and start playing an instrument instead. It was a hard decision to make. His mother finally bought him a mandolin and his neighbor, Elenitsa, taught him the basics. We are lucky enough that an accidental and harmful event made him engage in music.

As Barba-Giannis says "Markos was the greatest teacher and he was also the first to make an album with bouzouki in Greece (The first records were made by Athanasios Manetas: minutes of 5th seminar of rebetiko in Skyros). Peristeris and Matsas of the ODEON record label completed the team".

His life took a big turn when one day he heard in the tavern of Ginopoulos in Tzitzifies "The teke's Minore" by Giannis Halkias. It was his first time to hear the sound of bouzouki. He fell in love with it and he went on with it until the end of his life. He left the mandolin, the guitar and the cantades he used to make with his friends and he bought a bouzouki. He hid it in one of his friend's house and he was studying secretly, next to some old chaps, like Skrivanos and Skourtis who had learned how to play the bouzouki in jail. Giannis Papaioannou's mother, Chrisi, believed that bouzouki was only played by criminals and prisoners so she was absolutely opposed to her son's decision.

Poor unfortunate bouzouki...you have been through a lot, over the years, but you are still here, defending the agony and the sufferings of the folk.

He started playing on stages in 1933. During his 40-year career he wrote more than 800 songs, he made tours in Greece as well as in America and he also brought out a whole generation of artists, musicians and singers. The composer Keromytis says about Giannis Papaioannou: "Giannis was a great guy, he was like a big child until the end of his life and he had an incomparably big heart. We have been friends and colleagues for forty years". Giannis was an extremely straight-forward and generous guy and an outstanding and skillful composer. His taximi could talk directly in one's heart. He established the primo-secondo in his albums. Papaioannou has said that "bouzouki is an instrument that makes your mind wander. A lot of musicians though, have made it look like a ballet dancer..."

The context of that era was mainly determined by Metaxas' dictatorship which lasted for several years. It was that terrible period of occupation when the line between the legality and illegality of the every-day life was very fine and the musicians were playing just to earn the food of each day for themselves and their families.

Giannis Papaioannou had a privileged artistic as well as social relationship with Vasilis Tsitsanis. He was his friend, his partner at work and his best man. They played together in a lot of nightspots in Tzitzifies and Kesariani such as 'Harama'. They were apart only when one of them had to travel to America. Giannis Papaioannou used to say "The older musicians like us had the full pack of the folk music attributes, the younger ones have only part of it". He had indeed the full pack and it is noteworthy that the very first person to trust him and give him his first wage was Markos Vamvakaris. Giannis Papaioannou was lucky enough to collaborate again with Markos at 'Xenixti' nightspot, alongside with Stratos and Lafkas in 1968, the year that both Giannis and Markos died.

A short walk in Giannis Papaioannou's recordings.

"Piraeus and Faliriotissa" (the woman from Faliro)

Giannis Papaioannou in his autobiography describes in a very vivid way what bouzouki represented those years and by whom it was played: the poor men, the bullies and the thugs as well as wealthier men with a passion about that instrument.

As Faltaitis states in his book "The other world": "Giannis Papaioannou pictures the typical guys from Piraeus like characters coming out from an old novel that narrates the reality in the ports and the cities after the year of 1922, when hashish instantly softened the pain and suffers and made its entrance in tekedes and the early haunts of rebetiko".

Within this environment, Giannis Papaioannou was initiated into bouzouki enriching it with the fresh, gentle breeze of the sea and the feeling of the traditional cantades /serenades of the mandolin and the guitars.

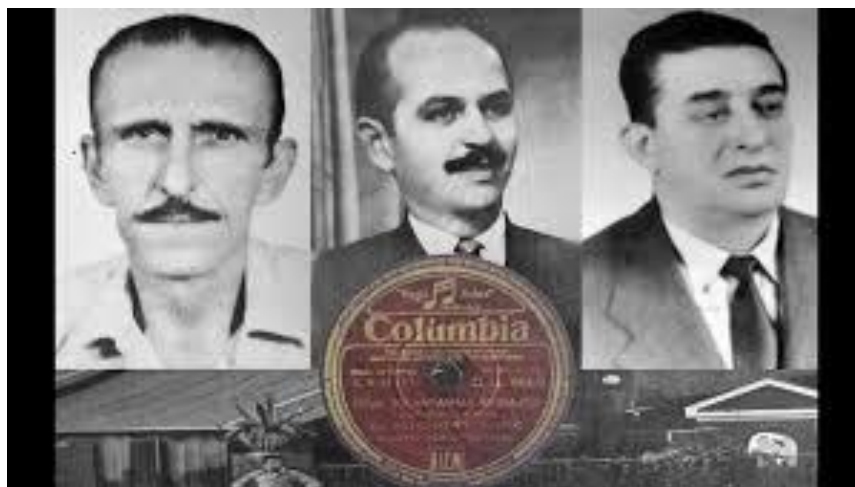
His first album in 1937 was directly influenced by the Halkias' instrumental album "The minore of Avgi (The minor of Dawn)" and was recorded in America. It was the "Serviko Smirneiko" aud. 2: <https://youtu.be/EiZrTAncXNO> from one side and "Faliriotissa" to the other aud. 3: <https://www.youtube.com/watch?v=IO-T7fd4WYs> Papaioannou-Sofroniou. The same period, the success led to "Columbia" in the new release with Stratos Paoumtzis and the custody of Panagiotis Tountas. Aud. 4: <https://youtu.be/gxJCSj6X324> (Stratos, Panagiotis Chrisinis).

After that the following songs were released: "Rantevou san perimeno (when I wait a date)" in 1937, Aud. 5: https://youtu.be/c9kDXekb_VQ 1st performance) "Modistroula (Xanthia mikroula), Baggelitsa etc. which established him as a composer of the first line.

During Metaxas's dictatorship, apart from the lyrics, they started censor the music as well, the semitones and the eastern unguided scale. The direct purpose which was the abolishment of the refugees' music with the zither (santouri), the violin and the amanes and their marginalization, was achieved. I am wondering if something similar has happened anywhere else around the world. However, from that period onwards rebetiko and folklore songs started being based more on the western harmony, the minors and majors.

In 1943, he opened his own nightspot in Moschato and he met Evdoxia Kampouri. In 1944 they got married and they had three children: Panayiotis, Antonis who is also a musician and singer and Xrysoula. It was also in 1944 when he met with Odysseas Moshonas which was the main performer of his songs on the post-war period. The pre-war period was mostly represented by the expressive voice of Giannis Papaioannou and his duets with Apostolos Hatzichristos and Giannis Konstantinidis. The three of them performed most of the songs that Giannis Papaioannou recorded from 1937 to 1941.

Odysseas Moshonas

Aud.6: <https://youtu.be/-hfsqeWcE9o> (1st performance «Esi tha metanioseis (You will regret it)» 1949, Moshonas, Eugenikos).

One day, during the occupation, Hatzichristos asked me to go to “Peroke”, a nightspot where a lot of rebetes played music. “It was there where I met Papaioannou”, Moshonas says and he continues: “He was a great composer, a very good colleague but most of all he had a very big heart. When he heard me singing, he told me ‘Moshonas, you are a very good singer, we are going to work together and you will sing my songs’. We started working together in a place in Tzitzifies. One day we woke up from the thundering sounds of machine guns. ‘The Germans have surrounded the suburb and they attack’, Papaioannou said. Two or three children were killed that day. We took a guitar from Papaioannou’s house and we passed through the Hippodrome to escape. The days of the occupation were horrible. We worked in fear anywhere we could earn something in order to eat.

After the Germans left and the liberation gradually came, more jobs were available. The renowned venue of Kalamatianos opened in Tzitzifies, and most of the biggest rebetes such as Papaioannou, Markos, myself, Kaplanis, Batis and later on Tsitsanis played there. Around two thousand people waited every night to hear us playing. That night club was for many years one of the most famous and glorious places. Its owner, Kalamatianos, was murdered sometime between 1948 and 1949.

After a while, Papaioannou and I got an offer for another job. The place was called ‘Paramythi’ (‘Fairy Tale’) but Giannis renamed it in ‘Triana’. Thousands of peoples from all over the world were coming for us. ‘Triana’ was the number one place not only of the area but of the whole world..”

One night in ‘Triana’, while playing, I started complaining because I was dissatisfied with my boss, Heilas, and my salary”, Moshonas states. I kept saying the whole night to the others: “I will take my suitcase and I will leave; I will take my suitcase and I will leave”. “Suddenly, I saw Papaioannou writing something on his packet of cigarettes. When I asked him, he said that he wrote the word “suitcases”. He composed the theme of a song and he ordered to Manesis to write the lyrics. Stelios Kazantzidis sang the song and it became his first success”.

ΜΠΟΥΖΟΥΚΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΖΟΥΚΙΣΤΕΣ!!!!
 Το συγκρότημα του Καλαματιανού (Τζιτζιφίς 1948) : Κερομήτης , Χατζηχρήστος , Μητσάκης , Παπαϊωάννου , Μανιάλης , Περιπέρης , Αργύρης Βαμβακάρης , Μάρκος , Ποσειδώνης , Ρούκουνας , άγνωστος πιανίστας και Κασσιμάτης. (Στο συγκρότημα αυτό έπαιζε και ο Τσιτσάνης)

His major collaborations with lyricists were mainly with the greats Charalambous Vassiliadis and Costas Manesis with whom he wrote some of his best songs and also with G. Fotidas, Al. Angelopoulos and Eutychia Papagiannopoulou etc.

After “Heilas” place, he played in Tzitzifies with Sotiria Bellou which alongside with Moshonas and Perpiniadis was the main performers of Papaioannou’s post-war songs until 1951. In 1952 he worked together with Tsitsanis and Rena Dalia. Later on, that year he went to Constantinople and in 1953 he left to America. He was the first well-known bouzouki player who went to America.

Under the skyscrapers

The 1950s had very bold the characteristics of Cinemascope and Technicolor as well as the American Dream overall. The idea of America became very appealing to the Greek folklore artists. It should be mentioned that a whole Greek Community with its own artistic and philological culture had been gradually created at that era in America. Papaioannou went to America quite a few times. As said before, the first time was in 1953 and he was followed by important artists like Costas Kaplanis, Giannis Tatasopoulos, Manolis Hiotis, Stavros Tzouanacos, Takis Binis, Giannis 'Sporos' Stamatiou (nickname 'Sporos'= Tiddler), Dimitris 'Bebis' Stergiou (nickname 'Bebis'=Tootsie), Giannakis Aggelou etc. In 1956 Giannis Papaioannou went for a second time to America, then again in 1960 and finally in 1967. For the first two times Rena Dalia was his partner and they made a lot of recordings together. He also met there the fabled bouzouki player Jack Grigoriou or Halkias and the singers Jim Apostolou and Axiotis Kehagias. In some of the records, Giannis Papaioannou inserted the mandolin, transfusing the sense of a serenade and a feeling of recollection of his youth. His overall experience in the New World found its way out to be expressed in his art aud 7: <https://youtu.be/ed21J5-2hH4> (I lived in America, Papaioannou- Kallergis 1957) and aud. 8: https://youtu.be/rJbC1D_gXBE «Hollywood» 1961 (Poly Panou, Antonis Klidoniatis).

Giannis Papaioannou' s way of playing alongside with the way of playing of Tsitsanis, Hiotis, Mitsakis and a few other virtuosos of bouzouki, has become the fundamental reference for hundreds bouzouki players over the last fifty-sixty years. The taximis (Taximi=highly skilled improvisations with bouzouki in the theme of a music piece) of Papaioannou are unique and a study both for the use of bouzouki and the expression of his personality. It is noteworthy that Papaioannou in collaboration with Tsitsanis composed some of the best instrumental music pieces. It wouldn't be an exaggeration to say that his fingers wrote a whole history on the fretboard of bouzouki just like the history that his songs wrote in the record industry and even more in our conscience. As a composer he managed to unify the allegro style of the serenade (cantades) with the rougher sound of rebetiko, creating epic songs. According to Bagianderas and Keromitis, Giannis Papaioannou was the 'Soul of Rebetiko'. This is not just a characterization but it penetrates his entire music beingness as an absolute authentic expression. That is to say that apart from a very popular composer and bouzouki player, he was also one of the most expressive singers. One of the most representative examples is his performance of the songs "Five Greek Men In Adis" and "The Grim Reaper (Death) has gone for fishing" that points out that rebetiko is not just a series of songs but it carries a dynamic which Giannis Papaioannou as well as Markos Vamvakaris and a few others of the same generation incarnated.

-Thank you, Barba Giannis, for everything you have left behind for us-

« An approach to dancing the nines»

Thanasis Vlahos

The nines (9/8, 9/4) are the basic rhythm of rebetiko. The zeibekiko in particular is the soul of the rebetiko. It is a very personal dance, so there are no specific steps and even more no frontiers in expression. When you dance, one moment you contact with the ground and the other you fly in the air.

When I decided to have a serious approach to dancing the 9s, it was obvious to me that I had to start from the classics of the Peiraiotiko Rebetiko. So, I made a short list of five songs (according to my personal knowledge and experience) which was a good start for me to start dancing the 9s. I gave them names as well.

The essential: «O thermastis» <https://youtu.be/Z2C3nvpZwOA>

The indispensable: « Gyftopoula» <https://youtu.be/-f0sFUmAS6M>

The classic: «Ta dio spu cheria pirane» <https://www.youtube.com/watch?v=tJvIaBer-o8>

The immortal: «Atakti» <https://youtu.be/thVzGTL0VzY>

The evergreen: «Ta lemondika» <https://youtu.be/lkotE1irPP8>

You need to contact with the mother earth, you hit the ground with your legs and express your feelings, then you open your hands like wings and fly making small turnings. You can dance in a restricted area far from people. Or you can dance in a restricted area in a tavern.

It is remarkable that there were women who did not stand still, while singing, but they were also dancing, like Roza Eskenazi. The zeibekiko in Turkey is danced differently than in Greece, but there are some similarities as well. Here I have combined a Turkish zeibek dance with one of Markos' first zeibekiko.

Also, you can dance in koutsavakiko style, somehow wanting to impress. Also, it fits when one is in a heavy mood. You can also dance in free style like strolling or your moves can be slightly more specific, or more dynamic or majestic.

In modern concerts, in some particular moment, the performer dances to express personal feelings. As we have mentioned, zeibekiko is a very personal dance, with freedom of expression and no specific steps.

If I have to be lost, let it be now,
now that a curse comes into my mouth,
and my body becomes death's inland,
with one heavy zeibekiko of Markos,
who hits the ground with his legs and turns around rapidly.
If I have to be lost, let it be now

A classic posture of zeibekiko

The Eagle, the zeibekis of the skies. In Greece there are many songs about eagles, especially in zeibekika but also in traditional music. Also, in Turkey, there is a Turkish zeibekiko named Kartal Dansı, the dance of the eagle.

Now an incident between two eagles. A male eagle intrudes the territory of a female eagle who feeds her young eagles, so the female goes after him. Each one tries to gain altitude in order to gain a favourable position for their deadly entanglement. The result is like a dangerous aptaliko dance which hopefully enough ends up in a smooth landing. The music I have selected is from a song of Markos: "Mother, they have killed me. They gave me two knife strokes those who envy me and want my destruction".

From time to time, in some private moments when I am alone, I dance some of these old songs and always I ask myself, how Batis or Markos would have danced them, what remarks Hadjihristos or Papazoglou would have made

..... this is how I am going on, wondering, asking myself, wondering, asking myself and so on and so forth.....